

ΞΕΝΗ ΣΚΑΡΤΣΗ

ΧΑΪΚΟΥ – ΜΑΤΣΟΥΟΥ ΜΠΑΣΟ

Αρακίντα Μοριτάκε (1473-1549)

Ένα πεσμένο λουλούδι
πάει στο κλαδί του πάλι
–ω, πεταλούδα!

Γιαμαζάκι Σόικαν (1465-1553)

Αν βρέχει,
έλα ολοστρόγγυλο,
φεγγάρι του μεσονυχτιού.

Κυρία Σούτε-Τζο (1633-1698)

Γυναίκα
–πόσο θερμό το δέρμα
που καλύπτει.

Ματσούο Μπασό (1644-1694)

Αρχαία λιμνούλα,
πηδάει ένας βάτραχος μέσα
–ήχος νερού.

«Το φεγγάρι
θα σε φέρει σπίτι μου»:
ο πανδοχέας.

Φιλάρεσια τριφύλλια
τεντωμένα χάμω:
κακότροπα κι ωραία.

Μαύρο κοράκι κάθισε
σε δέντρο δίχως φύλλα –
σούρουπο φθινοπωρινής μέρας.

Χώρα θα ζούμε, φίλοι μου,
σαν τις αγριόχηνες
που χάθηκαν στα σύννεφα.

Μεσάνυχτα – κάτω απ' το φεγγάρι
μυστικό σκουλήκι
σάβει το κάστανο.

Τα κουπιά χτυπούν τα κύματα
και παγώνουν τα σωθικά μου
–κλαίω καθισμένος στη νύχτα.

Με παγωμένο, πικρό νερό
ανακουφίζει το στεγνό του λαιμό
–αρουραίος του υπονόμου.

Κάτω από την πανσέληνο
περπατούσα γύρω στη λίμνη
όλη τη νύχτα.

Ο Σάιγκιο* θα' γραφε ποίημα
και γι' αυτήν
–γυναίκα που πλένει πατάτες.

*Αρχαίος γιαπωνέζος ποιητής (1115-1188)

Ψαράκι δυο πόντους,
κάτασπρο, εφήμερο
–χάραμα.

Να η ζωή:
καλάμι που βλασταίνει
στ' άχυρο της καλύβας.

Χορτάρια του καλοκαιριού:
–να τι βγήκε
απ' τα όνειρα γενναίων στρατιωτών.

Λάμψη αστραπής:
μες στο σιοτάδι
πάει η φωνή του ερωδιού.

Φωνή του κούκου:
αζαλέες στα βράχια
σα βαμμένες απ' το αίμα του.

Στο λασπότοιχο
φρεσκοσιτισμένο χαρτί
–μακιριά μαγιάτικη βροχή.

Κάνε με πιο μοναχό
με το τραγούδι σου,
κούκε του δάσους.

Νύχτα χωρίς φεγγάρι –
δυνατός άνεμος
ζώνει τους αρχαίους κέδρους.

Φωνή του κούκου
–έπεσε στη λίμνη
όπου έπλεε πριν.

Μετ' απ' τον ύπνο στο ναό
κοίταξα το φεγγάρι
μ' επίσημο βλέμμα.

Φύλλα πατάτας στο τρυφό έδαφος

—πατώντας στα δάχτυλα
περίμενα το φεγγάρι.

Γωνιά του ναού:
στην ανοιξιάτικη νύχτα
κάποιος κάθεται στοχαστικά.

Μες στη βροχή
που πάει και στ' άνθη της κερασιάς
ιερείς περπατούν με ψηλά τσόκιαρα.

Πιο ψηλά από τον κορδαλλό
ανέβηκα στον αέρα
κι ανάσανα στην κορφή του γκρεμού.

Λουλούδια κερασιάς στο βραδινό ουρανό
κι ανάμεσά τους μελαγχολικό
ένα «έτοιμο-αύριο-ν' ανθίσει».

Ακούγοντας ένα φασιανό απ' τα βουνά
λειώνω από αγάπη
για τη μητέρα μου για τον πατέρα μου.

Τα κέρατα του έλαφου όλο κλαδώνουν —
έτσι κι εγώ πρέπει να χωριστώ,
θέλω δε θέλω, το φίλο μου.

Φεγγάρι, όμως άδειο το τοπίο,
σαν κάποιος να λείπει
—το καλοκαίρι στη Σούμα.

Ίσα στην αιχμή
του βέλους του ψαρά
η κραυγή άγριου κούκου.

Το χιόνι
—για να σε βλέπει
σου πέφτει ολόγυρα;

Ησυχία:
και στους βράχους μπαίνουν
οι κριγμοί των τζιτζιγιών.

Χωριό που δε χτυπούν
καμπάνες — και τι κάνουν
τ' ανοιξιάτικα βράδια;

Πόσο πολύ δροσερός:
μικρός μεσημεριανός ύπνος
με τον τοίχο στις φτέρες.

Άνοιξη:
λόφος δίχως όνομα
τυλιγμένος στην πρωινή ομίχλη.

Α, είναι άνοιξη,
η όμορφη άνοιξη,
—όμορφη!

Στο δρόμο του ήλιου
οι δεντρομολόχες ακουμπάνε
στις μαγιάτικες βροχές.

Λάμψη αστραπής:
μες στο σκοτάδι
πάει η φωνή του ερωδιού.

Πες μου την ερημιά του βουνού
—γέρος αγρότης
που βγάζει πατάτες.

Βαθύ το χιόνι, μας ας πάω
μέχρι να σκοντάψω, να πέσω
κοιτάζοντας το άσπρο τοπίο.

Χειμωνιάτικη μέρα,
πάνω στ' άλογό μου
παγωμένη σιιά.

Μαραμένο χορτάρι
κάτω από σωρωμένα
κύματα ζέστης.

Φθινόπωρο
—ακόμη και τα πουλιά και τα σύννεφα
φαίνονται γερασμένα.

Κατσαρόλα για χταπόδια —
μέσα της ένα σύντομο όνειρο
κάτω απ' το καλοκαιρινό φεγγάρι.

Ω κανιαντόρι*
κάνε μεγαλύτερη
τη μοναξιά μου
*βουνήσιο πουλί

Δεν ανήκει ούτε στο σούρουπο
ούτε στο πρωινό:
Ο ανθός του πεπονιού.

Στο σκοτεινό δάσος
πέφτει ένα μούρο:

ήχος νερού.

Κυρία Κάνα-Τζο (17^{ος} αι.)

Τρεμουλιάζουνε μαζί –
η κορφή του κριθαριού
κι η πεταλούδα.

Γιαμαγκούτσι Σόντο (1642-1716)

Η καλύβα μου την άνοιξη:
αλήθεια, τίποτα δεν είναι εδώ μέσα
–είναι το Παν.

Κακέι (1648-1716)

Το κομμάτιασε
η χειμωνιάτικη θύελλα
–δύο ημερών φεγγάρι.

Καγουαΐ Σόρα (1649-1710)

Κοιμήθηκε στη βροχή
και τώρα γέρνει στο φεγγάρι
–μπαμπού!

Μουκάι Κιόρα (1651-1704)

Κάτω απ' την κερασιά
μαζεμένοι φρουροί φλυαρούν
–κοντά κοντά τα γκριζα κεφάλια.

Νάιτο Γιόσο (1662-1704)

Βουνά και πεδιάδες,
τίποτα δε μένει
–τα πήρε όλα το χιόνι.

Τι πράσινες –
ανθισμένες πλαγιές
καθρεφτίζουν η μια την άλλη.

Χατόρι Ρανσέτσου (1654-1707)

Ζωγραφίζει πεύκα
στο γαλανό ουρανό,
το αποψινό φεγγάρι.

Ουετζίμα Ονιτσούρα (1660-1738)

Φθινοπωρινός άνεμος –
στα χωράφια ως πέρα
πρόσωπα.

Θα 'ναι κανείς
που δε θα πιάσει τη βούρτσα του;
Το αποψινό φεγγάρι.

Ανθίζουν και μετά
κοιτάμε και μετά
πέφτουν και μετά...

Ενομότο Κικιάκου (1661-1707)

Γέφυρα το βράδυ,
χίλια χέρια
δροσερά στην κουπαστή.

Πάνω απ' τη βάρκα
κοιλίες
αγριόχηνων.

Χοκούσι (1665-1718)

Βάρκες στη γραμμή,
νησί
χαμένο στην ομίχλη.

Ταντάν (1674-1761)

Πάνω στο βράχο
δε φτάνουν τα κύματα,
φρέσκο χιόνι.

Γκοτσίκου (1699-1781)

Η μακριά νύχτα
ο ήχος του νερού
λέει αυτό που σιέφτομαι.

Ταν Τάιγχι (1709-1771)

Φεγγάρι παγερό
καθώς μονάχος περπατώ:
ο κρότος της γέφυρας.

Σβήνει ο χειμώνας:
σπουργίτια περπατούν
στο λούκι.

Κουρογιανάγκι Σόχα (1727-1771)

Το φεγγάρι
κι απ' το ναό σταλάζει βροχή:
μοναξιά.

Μίουρα Τσόρα (1729-1780)

Παραμέρισε,
επίτρεψέ μου να φυτέψω αυτά τα μπαμπού
—κύριε Βάτραχε.

Γιόσα Μπούσον (1716-1783)

Ανοιξιιάτικη βροχή:
μες στο φορείο μας
τα σιγανά σου ψιθυρίσματα.

Μίλια πάγου
—πάνω στη λίμνη
το φεγγάρι δικό μου.

Ελάφι στη βροχή
—τρεις κραυγές
και πια τίποτα.

Άρωμα δαμάσκηνου
γύρο
στο φεγγάρι.

Ανάβοντας το ένα κερι
με το άλλο:
ανοιξιιάτικο βράδυ.

Οσίμα Ραϊότα (1718-1787)

Μες στη βάρκα
το φως του μισοφέγγαρου
στα γόνατά μου.

Ο κλέφτης
τ' άφησε πίσω του —
φεγγάρι στο παρὰθυρο.

Δεν είπαν ούτε λέξη —
ο επισκέπτης, ο οικοδεσπότης
και το άσπρο χρυσάνθεμο.

Σιράο (1735-1792)

Φεγγαρόλουστη νύχτα —
απ' τα λουλούδια του πεπονιού,
φτέρνισμα βατράχου.

Τακάι Κίτο (1741-1789)

Χειμωνιάτικη λόχημη:
περνάει το φεγγάρι
ως τα χαμόκλαδα.

Κομπαγιάσι Ίσσα (1763-1827)

Ω, ο κόσμος μας!
Και κείνα τα χορτάρια
μας δίνουν το χυλό μας.

Ανοιξιιάτικη πάχνη —

με τα σαντάλια μου στο χέρι,
στο Τζενικόζι.

Α, ο φθινοπωρινός άνεμος
και το παιδί, που ταιριαζαν
παλιά, πολύ παλιά!

Καιρός που λείπω
—κι όμως στο γέριχο χωριό
οι κερασιές βγάλανε φύλλα.

Άσπρα χρυσάνθεμα!
Σας ρίζανε νερό
απ' τη λεικάνη της πλύσης.

Πούθε πηγαίνει;
Μόνο κατά τους ανέμους του φθινοπώρου
ο μικρός οδοιπόρος!

Μέσα σ' ένα βλαστάρι χόρτο μονάχα
ο δροσερός άνεμος
ήρθε να κατοικήσει.

Κόσμος φροντίδας!
Κι η κερασιά που ανθίζει;
—καλά, άνθισε.

Πρόσεξε,
τώρα θα γυρίσω
—παραμέρισε, γρύλλε!

Ω παιωνία!
Μόνο του το κεφάλι
σκύβει μπροστά σου.

Ήρεμος κάθετα
βλέποντας τα βουνά
ο αξιοπρεπής βάτραχος.

Ο κήπος: μια πεταλούδα·
σέρνεται το μωρό, αυτή πετάει,
σέρνεται αυτή, πετάει το μωρό.

Παλιό δοχείο ραγισμένο·
το διαπερνάει ο άνεμος του πρωιού
κι είναι άνοιξη άλλη μια φορά.

Κάτω απ' τις κερασιές
δεν υπάρχουν
ξένοι.

Φθινοπωρινός άνεμος
—ο ήσιος του βουνού
ταράζεται.

Ο κόσμος της δροσιάς
κόσμος δροσιάς... κι όμως
κι όμως...

Οι μακρινές βουνοκορφές
στα μάτια της καθρεφτίζονται:
η λιμπελούλα.

Πυγολαμπίδες
που παίζουν στο σπίτι μου,
μην το περιφρονείτε.

Μασαόνα Σίσι (1867-1902)

Πλένει τ' άλογό του
με τον ήλιο της δύσης
στη φθινοπωρινή θάλασσα.

Μούρο κατακόκκινο
που λειώνει πέφτοντας
στον άσπρο απ' τον πάγο κήπο.

Καλοκαιρινός ουρανός
καθαρός απ' τη βροχή —
μυρμήγκια στη γραμμή.

Ρείκια —
τα σαντάλια
ευωδιάζουν.

Στου Σάγκα
τα ψηλά αγριοχόρταρα —
τάφοι ωραίων γυναικών.

Τακαχάμα Κιόσι (1874-1959)

Φθινοπωρινός άνεμος:
όπου κοιτάζω,
χαϊκού.

Είναι ψηλά ο ουρανός:
των βλασταριών οι άκρες
δεν έχουν ν' ακουμπήσουν.

Σαντόκα Τανέντα (1882-1940)

Η μακριά νύχτα —

την κάνει μακρύτερη
το αλύχτισμα ενός σκύλου.

Χάρα Σεκιτέι (1889-1951)

Τη μοναξιά του νιώθοντας
ξαναχτυπάει το γκογκι:
του ρυζόλοφου ο φύλακας.

Καβαμπάτα Μπόσα (1892-1941)

Τίποτα εκεί, μονάχα
ο στρογγυλός ανθός της φτέρης:
αυτός ο πλεούμενος κόσμος.

Ματσουμότο Τακάσι (1906-1956)

Το καλοκαιρινό της κιμονό
ελεύθερο, με ζώνη λυτή,
κι όμως πώς ταιριασμένο πάνω της...

Ισίντα Χάκιο (1913-1969)

Νεκρό μυγοπουκάμισο,
κείται δίπλα στο μανίκι μου
σαν σ' αναμονή.

Ίντα Ντακότσου (1920-2007)

Με τη λάμπα του χειμώνα,
το νεκρό πρόσωπο κοντά
στο πρόσωπο το ζωντανό.

Γιασούι Κότζι (1936-)

Λάμψη του φθινοπωρινού σούρουπου
στον παιδότοπο
που δεν παίζει κανείς.

(Σ. Α. Σκαρτσής, *Χαϊκού και Σένριου. Γιαπωνέζικα τρίστιχα*, μετάφραση-πρόλογος-σημειώσεις, εκδ. Κατστανιώτη 1988 • «Ποιήματα Zen. Χαϊκού», περ. *Μανδραγόρας*, τεύχ 26-2001, σ. 24-25 • Lucien Stryk and Takashi Ikemoto, *The Penguin Book of Zen Poetry*, edited and translated by-, Penguin books 1987 • Geoffrey Bownas & Athony Thwaite, *The Penguin Book of Japanese Verse*, translation-introduction-, Penguin Books 1966, μετάφραση Ξένη Σκαρτσή)

Ezra Pound (1885-1972)

Σε ένα σταθμό του μετρό

Η μορφή αυτών των προσώπων μέσα στο πλήθος:
Πέταλα σ' ένα υγρό, μαύρο κλαδί.

(magazine *Poetry*, 1913)

Paul Éluard (1895-1952)

Ο άνεμος
αναποφάσιστος
κυλάει ένα τσιγάρο από αέρα.

Ω! Χίλιες φλόγες, φωτιά,
φως, σκιά!
Ο ήλιος με ακολουθεί.

(*Nouvelle Revue Française*, 1920)

Jack Kerouac (1922-1969)

Το χαμηλό κίτρινο
φεγγάρι πάνω από το
σιωπηλό μισοφωτισμένο σπίτι.

Η καλοκαιρινή καρτέλα
κουιέται μοναχή
στη χιονοθύελλα.

(*Book of Haikus*, 1968)

Allen Ginsberg (1926-1997)

Δεν ήξερα τα ονόματα
των λουλουδιών μου – τώρα
ο κήπος μου χάθηκε.

Άλλος ένα χρόνος
πέρασε – ο κόσμος
δεν άλλαξε.

(W.J. Higginson, *The Haiku Handbook*, 1985)

(μετάφραση: Ξ. Σιαρτσή)

Δ.Ι. Αντωνίου (1906-1994)

Υπνος του νερού
στα μάτια σου κοιμάται,
το χρυσό βράδι.

Στη μαύρη νύχτα
ζωγραφίζω γιασεμιά
να ξημερώσει.

(*Χάι-κίου και τάνγκα*, 1938-1941, 1946-1960)

Γιώργος Σεφέρης (1900-1971)

Στάξε στη λίμνη
μόνο μια στάλα κρασί

και σβήνει ο ήλιος.

Στον κάμπο ούτ' ένα
τετράφυλλο τριφύλλι·

ποιος φταίει απ' τους τρεις;

(«Δεκαέξι Χάι-κάν», *Τετράδιο Γυμνασμάτων*, 1940)